

2. Хильми Г.Ф. Теоретическая биогеофизика леса / Г.Ф. Хильми. – М. : Изд-во АН СССР, 1957. – 206 с.
3. Кузык А.Д. Про лісовий горючий матеріал та вплив на його властивості радіальних та латеральних потоків / А.Д. Кузык // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НУБіП України. – 2009. – Вип. 135. – С. 117-122.
4. Кучерявий В.П. Фітомеліорація : підручник / В.П. Кучерявий. – Львів : Вид-во "Світ", 2003. – 540 с.
5. Горелов О.М. Особливості режимів освітлення, температури та вологості у кронному та підкронному просторі деревних рослин / О.М. Горелов, О.О. Горелов // Інтродукція рослин : зб. наук. праць. – 2009. – № 1. – С. 34-37.
6. Семиошина А.А. Межгодовые изменения климатических характеристик в лесном массиве (модельные оценки) / А.А. Семиошина, Е.Д. Надёжина // Труды Главной геофизической обсерватории им. А.И. Воейкова. – СПб., 2008. – Вып. 558. – С. 85-101.
7. Carpet & Rugs Flammability Tests : CRI Technical Bulletin. – 1999. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.textileinstruments.net/okit88/UploadFiles/Carpet_Rugs_Flammability_Tests.pdf.
8. Stevens W.R. Stickle on the measurement and interpretation of forest-fire weather in the Western Adirondacks / W.R. Stevens // Monthly Weather Review. – 1932. – January. – Pp. 25.
9. Софронов М.А. Оценка пожарной опасности по условиям погоды с использованием метеопрогнозов / М.А. Софронов, Т.М. Софронова, А.В. Волокитина // Лесное хозяйство : межвуз. сб. научн. тр. – 2004. – № 6. – С. 31-32.

Кузык А.Д. Влияние радиальных и латеральной потоков на пожароопасные свойства лесной среды

Исследовано влияние радиальных и латеральных геопотоков на пожарную опасность лесных насаждений. Потоки энергии и вещества обеспечивают рост растений и формирование пространственной структуры леса. Лесная среда ослабляет их действие. Но радиали и латерали влияют на пожароопасные свойства опада и подстилки, что установлено на основании результатов экспериментальных исследований пожарной опасности в лесных насаждениях Малого Полесья, принадлежащих к разным типам лесорастительных условий, с учетом солнечной радиации, осадков, испарения, фильтрации и ветра.

Ключевые слова: лесной пожар, пожарная опасность, радиали, латерали.

Kuzyk A.D. The influence of radial and lateral flows on fire behavior of forest environment

The influence of radial and lateral geoflows on fire danger of forest plantations was investigated. Flows of energy and substance ensure plant growth and formation of forest spatial structure. Forest Environment weaken their effect. But radial and lateral flows influence on fire behavior of forest litter, as determined according to the results of experimental investigations of fire danger in forest plantations of Male Polissya belonging to different edafotops, including solar radiation, precipitation, evaporation, filtration, and wind.

Keywords: wildfire, fire danger, radial flow, lateral flow.

УДК 379.85.06.076:726(477.87) Проф. О.І. Мілашовська, д-р екон. наук;
магістрант А.М. Удовенко – Мукачівський державний університет

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ НА ЗАКАРПАТТІ

Проаналізовано сутність екскурсійної діяльності, її роль, місце та значення для розвитку релігійного туризму в Закарпатській області. Розглянуто сутність, мету та основні особливості підготовки та проведення релігійних екскурсій, функції екскурсій та їх характеристики, фактори успіху під час проведення екскурсій релігійної тематики, правила поведінки екскурсантів під час проведення релігійної екскурсії. Розглянуто релігійні об'єкти Закарпатської області, які найчастіше відвідують туристи.

Ключові слова: екскурсія, екскурсійна діяльність, релігійний туризм, релігійний маршрут, функція екскурсії, релігійний об'єкт.

Постановка проблеми. На сьогодні екскурсійна діяльність на Закарпатті розвивається досить стрімкими темпами, що викликає необхідність визначити роль та місце екскурсії як ефективного засобу індивідуального й колективного вдосконалення особистості в розвитку релігійного туризму Закарпатської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Невичерпні релігійні ресурси Закарпатської області дають підставу стверджувати, що саме екскурсії релігійної тематики можуть стати активним і змістовним засобом гармонізації особистості та її духовного зростання. Вони є джерелом нової інформації, нових вражень та відчуттів, тому багато науковців, серед яких можна виділити таких, як Т. Дьорова, А. Халепо, А. Коваленко та ін. досліджували особливості організації релігійних екскурсій та їх специфіку.

Формулювання цілей. Визначити місце та роль екскурсії у розвитку релігійного туризму в Закарпатській області, проаналізувати релігієзнавчі екскурсії та їх основні підвиди, специфіку екскурсійної діяльності та особливості проведення релігійних екскурсій на Закарпатті.

Виклад основного матеріалу досліджень. Екскурсійна діяльність має тривалу історію свого розвитку. Основу екскурсійної діяльності заклали ще давні мандрівники, які подорожували з метою ознайомлення з навколишнім середовищем. На сьогодні екскурсійна діяльність є діяльністю людини з надання екскурсійних послуг, формою просвітницько-дозвільної діяльності серед населення [3, с. 159].

Закарпатська область має широкі можливості для проведення екскурсій різної тематики. Проте останнім часом помітно відстежуємо тенденцію до зростання на ринку туристичних послуг попиту на екскурсії релігійної тематики. Все це пояснюємо наявністю на території Закарпатської області цікавих релігійних маршрутів, кількість яких з кожним днем зростає. Перш ніж давати характеристики релігійним екскурсіям, з'ясуємо, що ж таке екскурсія. Науковці, які займаються вивченням питання екскурсійної діяльності, по-різному підходять до тлумачення поняття "екскурсія". Наприклад, І. Гревс під екскурсією розумів переміщення та рух у просторі, а М. Анциферов розглядав це поняття як прогулянку, основною метою якої є вивчення, засвоєння екскурсантами певної теми [1, с. 16]. Вчений Б.Р. Емельянов розглядав екскурсію як суму обумовлених та взаємопов'язаних однією з одною дій (пересування екскурсійної групи по маршруту, пересування екскурсантів стосовно об'єктів показу) [2, с. 6-9]. Отож, серед науковців немає єдиної спільної думки стосовно тлумачення цього поняття. Щодо релігійної екскурсії, то більшість вчених під цим поняттям розуміють пізнавальні поїздки з метою ознайомлення з релігійними пам'ятками, об'єктами, історією релігії, релігійною культурою [11]. На нашу думку, під релігійною екскурсією правильно було б розуміти подорож, яка здійснюється заздалегідь розробленим маршрутом з метою задоволення духовних потреб екскурсантами, відвідання релігійних святинь, сакральних об'єктів, знайомство зі звичаями та традиціями певної конфесії тощо.

Реалізацію змісту екскурсії забезпечує екскурсійна діяльність, під якою В.К. Бабарицька розглядає діяльність людини з надання екскурсійних послуг, яка дає змогу задовольнити пізнавальні та рекреаційні потреби екскурсантів [1, с. 17]. Екскурсійній діяльності характерні певні ознаки: зміст, тематика, склад учасників, місце проведення, впорядкований маршрут, тривалість за часом, форма проведення, спосіб пересування на маршруті, наявність екскурсовода, тексту екскурсії, об'єктів показу і безпосередньо наявність самих учасників. За способом пересування релігійні екскурсії поділяються на пішохідні з використанням транспортних засобів та комбіновані. Тривалість таких екскурсій може тривати від 1 до 24 годин. Релігійна екскурсія не повинна бути перенавантажена великою кількістю сакральних об'єктів [8].

На сьогодні екскурсії релігійної тематики є досить поширеними. Такі екскурсії мають на меті відвідання святих місць та релігійних центрів з метою ознайомлення з релігійними об'єктами, релігійними традиціями не лише свого, але й інших регіонів [11]. Тобто екскурсії релігійної тематики дають змогу розвивати релігійний вид туризму, особливо на Закарпатті, де зосереджена велика кількість культових споруд різних конфесій. Під час екскурсій релігійної тематики по Закарпатській області екскурсанти відвідують релігійні центри, де вони знайомляться з релігійними об'єктами – діючими культовими спорудами, відвідують церковні музеї та виставки, богослужіння, беруть участь у хресних ходах, медитаціях. Підготовка релігійної екскурсії починається з визначення мети. Мета – це те, чого прагне досягнути екскурсовод під час проведення своєї екскурсії. Спираючись на мету, обираються релігійні об'єкти на маршруті, літературні джерела для проведення екскурсії тощо. Чітко сформульована мета є важливою складовою в екскурсійній діяльності [5, с. 13-14]. Релігієзнавча екскурсійна діяльність в Закарпатті набуває значного поширення і стає важливою складовою пізнання навколишнього світу екскурсантами та важливим засобом духовного виховання населення. Першими, хто проводив екскурсії релігійної тематики, були київські екскурсоводи – А. Халепо та А. Коваленко. Виділяють три основні підгрупи релігієзнавчих екскурсій: релігійні (богословські), атеїстичні, історико-релігієзнавчі. Попит на релігійні (богословські) екскурсії постійно зростає. Такі екскурсії розкривають певні релігійні догмати, обґрунтовують істини. Історико-релігієзнавчі екскурсії мають за мету визначити роль культів у духовній культурі та історії нашої країни, вивчення релігійних явищ як певної системи соціально-історичних та психологічних проблем. Під час розроблення такої екскурсії необхідно опиратися на сучасне релігієзнавство. Метою історико-релігієзнавчої екскурсії є ознайомлення екскурсантів із церковними пам'ятками, розписами, обрядами тощо [7].

Важливим фактором, від якого залежить успіх екскурсії релігійної тематики, є безпека екскурсантів, висока якість сервісу, рівень кваліфікації та професіоналізму обслуговуючого персоналу, умови надання екскурсійних послуг та ін. [1, с. 19].

Дедалі популярнішими стають подорожі до монастирів Закарпаття, які позитивно впливають на розвиток релігійного туризму в області зокрема, під яким розуміють подорож, метою якої є поклоніння святим місцям певної релігії

[4, с. 6]. Найбільш популярними з них є: Свято-Миколаївський жіночий монастир у Мукачеві, Чоловічий монастир "Казанської ікони" Божої Матері в Тишові, Свято-Успенський жіночий монастир у с. Домбоки, Свято-Троїце-Кирило-Мефодієвський жіночий монастир у м. Свалява, Свято-Серафимівський жіночий монастир в с. Приборжавське, Грушівський монастир, монастир в с. Іза, Свято-Різдва-Богородицький жіночий монастир в с. Липча та ін. [10].

Підготовка релігійної екскурсії передбачає декілька етапів. Так, у 1976 р. було виділено такі основні етапи: визначення цілей та задач екскурсії; підбір літературних джерел; визначення джерел екскурсійного матеріалу; підбір та вивчення релігійних об'єктів; складання маршруту екскурсії; об'їзд або обхід маршруту; підготовка тексту екскурсії; формування портфелю екскурсовода; визначення прийомів та техніки ведення екскурсії; здача та затвердження екскурсії [2, с. 65]. Під час підготовки екскурсії релігійної тематики екскурсовод повинен використовувати як церковні джерела, так і історичні, мистецтвознавчі. Під час перебування у храмі, екскурсанти повинні дотримуватися певних правил поведінки:

- перед входом до храму всі чоловіки повинні зняти головні убори, а жінки – покрити голову хустиною;
- екскурсовод повинен повідомити екскурсантів, що накладення хресного знамення не є обов'язковим для представників інших конфесій та атеїстів;
- охайний зовнішній вигляд екскурсовода. Також поведінка групи в храмі не повинна ображати релігійних почуттів віруючих, що лежить на відповідальності екскурсовода;
- не можна розташовувати екскурсійну групу спиною до вітаря;
- фото- і відеозйомку у храмі можна проводити лише з дозволу настоятеля храму [9].

Під час релігійної екскурсії екскурсовод допомагає екскурсантам побачити об'єкти, на основі яких розкривається тема, почути про відповідні об'єкти необхідну інформацію, оволодіти практичними навичками спостереження та аналізу за екскурсійними об'єктами. Важливі для екскурсовода є знання основ психології та педагогіки, які допомагають правильно побудувати хід екскурсії. Спілкування екскурсовода та екскурсантів є важливою складовою педагогічного процесу. Ефективність релігійної екскурсії буде залежати від того, наскільки зрозуміло викладається матеріал екскурсоводом. Основними функціями екскурсії є: функція наукової пропаганди, яка сприяє поширенню певних наукових поглядів, ідей; функція науковості, метою якої є поширення наукових знань; функція ідейності, спрямована на досягнення певної мети; функція зв'язку теорії з життям – екскурсія повинна нерозривно бути пов'язана з життям та дійсністю; інформаційна функція, яка полягає в отриманні екскурсантами якісно нових знань; функція розширення культурно-технічного кругозору, яка сприяє розширенню кругозору екскурсанта; функція формування інтересів людини, мета якої – викликати інтерес, зацікавленість екскурсанта та ін. [2, с. 6-13].

З метою популяризації розвитку релігійного туризму, залучення туристів до Закарпатської обл. постійно розробляються нові й удосконалюються вже наявні релігійні маршрути. Так, на Закарпатті розробляється релігійний маршрут "Туристичний маршрут до спільної релігійної та культурної спадщини", який охопить 19 церков прикордонних районів Закарпатської обл., серед яких

Ужгородський греко-католицький кафедральний собор, Горянська ротонда, Мукачівський храм Св. Михайла, Берегівська та Виноградівська римо-католицькі церкви, Хустська, Вишківська, Тячівська реформаторські та інші церкви, які представляють велику архітектурну та мистецьку цінність [6].

Висновки. Проаналізовано сутність, особливості та специфіку екскурсійної діяльності, трактування поняття "релігійна екскурсія", запропоновано власне визначення поняття "релігійна екскурсія", розглянуто особливості підготовки екскурсій релігійної тематики, а також їх вплив на розвиток релігійного туризму Закарпатської області.

Екскурсійна діяльність відіграє важливу роль для розвитку релігійного туризму як в Україні, так і в Закарпатській області, оскільки є однією з основних складових сучасної індустрії туризму, розвиток якого без цієї складової не можливий. Сектор екскурсійної діяльності на ринку туристичних послуг неупинно зростає, тому дуже важливим є просування на туристичний ринок релігійних екскурсій, для проведення яких у Закарпатській області створені всі належні умови.

Література

1. Бабарицька В.К. Екскурсоведство і музеєзнавство : навч. посібн. / В.К. Бабарицька, А. Короткова, О. Малиновська. – К. : Изд-во "Альтерпрес", 2007. – 464 с.
2. Емельянов Б.Р. Экскурсоведение / Б.Р. Емельянов. – М. : Изд-во "Советский спорт", 2007. – 216 с.
3. Мальцева Л.В. Вісник Луганського національного університету ім. Т.Шевченка / Л.В. Мальцева. – 2012. – № 4 (239). – Ч. II. – 159 с.
4. Устименко Л.М. Основи туризмознавства : навч. посібн. / Л.М. Устименко. – К. : Вид-во "Альтерпрес", 2009. – 320 с.
5. Христов Т.Т. Релігійний туризм : учебн. пособ. [для студ. ВУЗов] / Т.Т. Христов. – М. : Изд-во "Академия", 2005. – 288 с.
6. Закарпаття онлайн. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakarpattia.net.ua/News/98054-Cherez-zakarpatski-i-uhorski-tserkvy-prolihatyme-osoblyvyi-turystychnyi-marshrut>.
7. Класифікація екскурсій. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://forstudents.at.ua/klasifikacia_ekskursij.doc.
8. Організація туристичної діяльності в Україні. Екскурсійна діяльність. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://library.if.ua/book/31/2021.html>.
9. Особливості релігійної екскурсії по православному храму. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://ua-referat.com>.
10. Релігійний туризм на Закарпатті. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://diplomna5.com/ref-74483/>.
11. Релігійні тури. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.oksamyt-kl.com.ua/index.php/excursions/religion>

Милашовская О.И., Удовенко А.Н. Роль и место экскурсионной деятельности в развитии религиозного туризма на Закарпатье

Проанализирована сущность экскурсионной деятельности, ее роль, место и значение для развития религиозного туризма в Закарпатской области. Рассмотрены сущность, цель и основные особенности подготовки и проведения религиозных экскурсий, функции экскурсий и их характеристика, факторы успеха при проведении экскурсий религиозной тематики, правила поведения экскурсантов при проведении религиозной экскурсии. Охарактеризована роль экскурсовода при проведении экскурсий, рассмотрены религиозные объекты Закарпатской области, наиболее часто посещаемые туристами.

Ключевые слова: экскурсия, экскурсионная деятельность, религиозный туризм, функция экскурсии, религиозный объект.

Milashovska O.I., Udovento A.M. Role and place of excursion activity in development of religious tourism in Transcarpathia

In the article considered the essence of excursion activities, its role, place and importance in the development of religious tourism in the Carpathian region, described the nature, purpose and main features of the religious tours, function of the excursions and their characteristics, factors of success during religious excursion, rules during religious excursion, describes the role of tour guide during the tour, considered religious objects of Transcarpathia, which are often visited by tourists.

Keywords: excursion, sightseeing activities, religious tourism, function of excursion, religious object.

УДК 338.43-057.212(477.87)

Доц. С.О. Малахова, канд. екон. наук;

доц. С.С. Радомський, канд. екон. наук – Львівський НАУ

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ – ОСНОВА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ ЗАКАРПАТТЯ

Здійснено огляд сучасного стану сільського туризму, проблем та перспектив його розвитку. Проаналізовано кількість сільських садиб у розрізі районів Закарпатської області. Визначено пріоритети реалізації державної політики розвитку сільського туризму та завдання органів державної влади у регулюванні і в управлінні туристично-рекреаційним комплексом.

Ключові слова: туристично-рекреаційний комплекс, туризм, сільський туризм, екотуризм, зелений туризм, сільські садиби.

Постановка проблеми. Проблема розвитку сільського туризму в Україні та Закарпатті особливої актуальності набула останніми роками. Організація відпочинку на селі має надзвичайно позитивний вплив на економіку та екологію регіонів України за рахунок використання наявного приватного житлового фонду, розширення сфери зайнятості сільського населення та можливостей реалізації на місці продукції особистого селянського господарства, забезпечення туристів екологічно чистими продуктами харчування та збереження природи внаслідок зниження антропогенного тиску.

Закарпатська область має значний потенціал для того, щоб стати потужним туристичним центром світового рівня. Для цього в краї є всі необхідні туристичні ресурси, а саме наявні природні рекреаційні ресурси, мережа підприємств туристично-рекреаційного обслуговування, які становлять матеріально-технічну базу та інфраструктуру туризму, що забезпечують функціонування туристично-рекреаційного комплексу регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців займалися дослідженням сільських територій та розвитку в них сільського зеленого туризму. Фундаментальний внесок зробили такі вітчизняні вчені, як М. Рутинський, Т. Лужанська, В. Васильєв, О. Любіцева, Г. Горішевський, Ю. Зінко, Я. Маєвський. У працях цих дослідників істотно розширено теоретичні засади, а також розроблено практичні аспекти розвитку сільського зеленого туризму.

Постановка завдання. Розкрито суть таких понять: "сільський туризм", "екологічний туризм", "агротуризм". Також детально розкрито динаміку розвитку сільського туризму в Закарпатській області.